

Kalkbrænderier i Stilling

Fhv. teglværksejer Mathias Iversen opførte i 1900 kalkbrænderi ved Randersvej 4, matr.nr. 19g.-19h. Som medhjælp havde han sin far Frederik Iversen og sin 15 år gamle søn Frederik.

Mursten og kalkmørtel hører sammen, derfor var det ofte sådan, at små teglværker også selv forestod kalkbrænding. Råmaterialet fra kalkbruddene, som fandtes mange steder i landet, er sikkert leveret med tog til kalkbrænderierne, som kunne være forskellige variationer, fra helt små ovne til store anlæg med ringovne, som der var i teglværkerne.

Modelfoto

Til venstre en muret ovn med kun eet kammer, hvori der fyldes brænde af træ eller kul, omkring og ovenpå fyldes op med kalksten, som brændes ved ca. 1200 grader, præcis som ved tegl.

Når brændingen er slut, tømmes ovnen og der gøres klar til næste produktion. Denne type ovn har et stort og meget snavset arbejdsforbrug, med dårlig udnyttelse af brændet.

Til højre en lidt mere rationel type med ringovn, - en række kamre ved siden af hinanden, hvor brændingen foregår kontinuert, ved at ilden vandrer fra kammer til kammer. Ved at luften ledes til og fra brændekammeret, - ledes gennem det foregående og efterfølgende, sker der en forvarmning af henholdsvis luften og kalkstenen, dermed en meget bedre udnyttelse af brændslet. Holdbarheden på brændt kalk er forholdsvis kort tid, læskningen skulle helst i gang med det samme, derefter var kalken brugbar et par år.

Modelfoto af et større værk

Endvidere kan man i folketællingerne læse, at førnævnte Mathias Iversen i 1901 køber gården ”Fredenslund” i Gram, hvorefter brænderiet afstås.

Muligvis har fhv. teglværksarbejder Martin Jensen overtaget kalkbrændingen efterfølgende, for i folketællingen 1906 nævnes Martin Jensen, kalkbrænder med adr. Århusvej 27, matr.nr. 10ø.

1910 Georg A. Weimann, kalkbrænderi Århusvej 31, matr.nr. 10s.

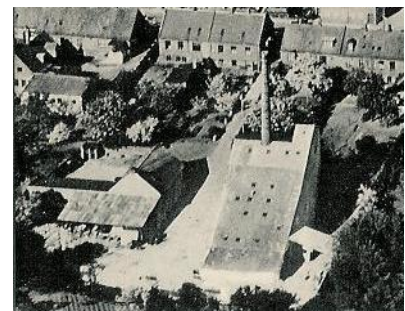
1916 Mads Skipper bestyrer for G.A. Weimann

Mørtelfremstilling på den tid foregik ved, at man på byggepladsen gravede en såkaldt ”kalkkule” hvori de brændte kalksten blev overhældt med vand, - der udvikledes en voldsom varme medens læskningen var i gang.

Fra den lokale grusgrav fik man leveret rent bakkesand, der efter at stenene var harpet fra, kunne iblandes 7,5 % nylæsket kalk til opmuring og 9 % til grov pudsning.

1916 var der på Banegårdsvej i Skanderborg, etableret et stort kalkværk, der kunne levere færdig forarbejdet læsket kalk og andre byggematerialer til murerbranchen, senere også mørtel fremstillet af bakkesand og strandsand klar til brug.

Dette værk tilhørte fra 1933 kalkværksejer Hans Hansen, til det ophørte med produktionen ca. 1970.

Red. KES januar 2014.